

מתוך

מנגינות התיקונים

עריכה והערות

הרב דב שורץ

[א]

תקוני זהר — דאינון שבעין אנפין דפריש רשב"י במלת בראשית. והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע¹, והמשכילים אלין ר' שמעון וחבריא. יזהירו אתכנשו למיעבד האי חבורא, ורשותא אתיהיב לון ולאליהו עמהון ולכל נשמתין דמתיבתאן לנחתא ינייהו, ולכל מלאכיא, באתכסיא ובארח שכל.

עלת על כלא יהיב רשו לכל שמהן קדישין ולכל הויין ולכל כנויין לגלאה לון רזין טמירין. כל שם בדרגא דיליה, ורשותא יהיב לעשר ספירן לגלאה לון רזין טמירין ולא אתיהיב רשו לגלאה לון, עד דייתי דרא דמלכא משיחא.

הנה כאן, בריש התקונים, כעין תכנית חבור התקונים, מקורם, דרכם, וענינם מגמתם.

נשמת התורה, ברוח קדשה, המתגלה כתלמוד תורה לשמה, במתיבתא כמתיבתא צלאה, וגילוי נשמתו מחדש בקרבנו, בקישור לנשמות קדושי עליון, שרוחם שורה צליו ושופע, הוא מקור גילויי התיקונים.

*

[פירוש הפרטים]

דאינון שבעין אנפין דפריש רשב"י במלת בראשית.

זוהי הצורה המדרשית של התקונים, צרופי אותיות המלה 'בראשית' בע' פנים, ייסודה במדרש חז"ל, בסוכה, בראשית ברא שית².

דורש המלה 'בראשית', שהוא עוסק במעשה בראשית, בקישור למעשה מרכבה, שהוא ענין החכמה הפנימית בישראל.

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע, והמשכילים אלין ר' שמעון וחבריא.

פתח בכתוב הפרק האחרון בדניאל, כי הסוד הוא המשך הנבואה, בתור רוח הקודש, כדניאל, לגבי הנביאים.

1. דניאל י"ב, ג.

2. סוכה מט, א.

הכתוב בדניאל "והמשכילים", נאמר על ימות התחיה בדור אחרון, אלא שלרשב"י וחבריו נתגלה מה "שלא אתיהיב רשו לגלאה... עד דיימי דרא דמלכא משיחא".

רשותא אתיהיב לון ולאליהו עמהון ולכל נשמתין דמתיבתאן לנחתא בנייהו ולכל מלאכיא.

והוא מוקף סביבה עליונה ונהדרה מלאה אור, אור מלאכי עליון, "חונה מלאך ה' סביב ליראיו"³.

באתכסיא ובארח שכל.

דרך התיקונים הוא מכוסה, אורן אינו מתגלה לכל מיד, הוא באתכסיא, ובכל זאת, עיקר דרכו הוא בחכמה ותבונה, ממקור הבינה העליונה, בארח שכל.

*

ענין התקונים, נושאם העיקרי, שעליו יסבו, הם השמות הקדושים, בקישורם לספירות, בניקודם, ובנועם ניגונם, שפסגת סוד הטעמים הנקודין והאותיות בצלצולם הקולי, כעיקר מעשה מרכבה, הוא סוד השם בקריאתו ובהגיגו, בעוזו, ובכחו, בצרופי וגלגולי ההוייות, ההולכים ומתפרשים, בהקדמת תקוני הזהר:

יהיב רשו לכל שמהן קדישין ולכל הויין ולכל כנויין, ורשותא יהיב לעשר ספירן. לגלאה לון רזין טמירין.

ולכל הויין — הן עשרה הוייות המנוקדים בעשר מיני נקודין. באור הגר"א. שמהן קדישין, הויין וכנויין הם ענין מעשה מרכבה בתקונים, בראש ואחריהם, ולהם, מחוכרות הספירות, כמו בתוס' ריש פרק אין דורשין, פירש רבנו תם, מעשה בראשית זה סוד שם מ"ב*

בהבדל מהקבלה מבית-מדרש הראב"ד, שיסודה חכמת הספירות, שאליהן מחוברים השמות. צרופי שמות הקודש הם נושאי התקונים, שעיקרם נקודין טעמין ואותיות, בקול ניגון שמות הקודש.

*

מגמת התקונים וכונתם, הוא "דרא דמלכא משיחא", שאז תגבה החכמה ומלאה הארץ דעה את ה', "דלא אתיהיב רשו לגלאה לון, עד דייתי דרא דמלכא משיחא".

[כ]

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע...

זהר בהיר בשחקים דא חכמה

3. תהילים ל"ד, ח', בשולי העמוד העיר הרב הנזיר על שינויי נוסח: "בתקונים בזהר חדש, לכל נשמתין דמתיבתא דלעילא ומתיבתא תתאה" ראה: זהר חדש, מהד' הרב ראובן מרגליות, ירושלים תשי"ג, צ"ג, ב.

3א. חגיגה יא, ב, תוד"ה אין דורשין.

זהר זריק נצוציו... דא בינה⁴.

החכמה, באיכותה, היא אור כללי, דעת כללית, שבאור בהיר נראה כל העולם ברור ומושכל.

הבינה היא הבחנת הדברים לפרטים, חלקים, זריק נצוצין. החכמה היא תמידית, השקפה בהירה תמידית על כל העולם, והעולמים. הבינה היא רגעית, בחידושה התמידי, היא מופיעה בריקה כברק, החוזר ונעלם (ומבהיק כברק לעיינין).

זהר... כמאן דמחא בפטיש וזריק שביבין לכל סטר דא יסוד⁵. הוא יסוד, יסוד דבינה, שלבינה ויסוד שמות שוים. היסוד דבינה זוהי הבינה המעשית, שיורדת לעשייה, וגם המלאכותית, שעובדת בדרכי הלמודים כאומן, "כמאן דמחא בפטיש". החדושים אחרי מלאכת הלמודים הם טיפין טיפין, שכיבים, שיוצאים אחרי היגיעה, הוא יסוד. מה שאין כן הבינה העליונה, שגם גילויים מבהיקים מעצמם כברק, בלי עמל ויגיעה.

ושני מיני זהר אלו חלק המשכילים הצדיקים, שלהם יסוד עליון ותחתון. מאי הרקיע, דזהרין ביה נשמתין דמשכילים⁶, ככוכביא ברקיע הכי נהרין בכרסיא וכלהון פרחין מן רקיע, ודא צדיק חי העולמים. הבינה מקור מחצב הגשמות, הוא מקומן תמיד, שבבינה הגשמה, ועולם הבינה הוא עולם הבריאה, כסא הכבוד, שנקרא עולם הכסא, כרסיא. רקיע הבינה, הוא יסוד דבינה, מנה פרחין נשמתין דצדיקיא, ממנה נבראות, ובה הן עולות ומאירות תמיד.

ואיהו רקיע דאיהו לעיל מחיון. הבינה היא למעלה מספירות הבנין, ג' ראשונות ומלכות, שהן ד' רגלי המרכבה, כד' חיות הקודש. הן המדות הרגשיות והמעשיות. חיות המרכבה הן המדות הרגשיות והמעשיות, של חיות הקודש, ש"האבות הן הן המרכבה"⁷ אמנם עיקר ויסוד המרכבה היא הבינה.

4. במהדר' הרב מרגליות (תל אביב תש"ח), מובאה זו הינה ב'נוסחא אחרנא', וראה שם (א, א) הערה י"ט.

5. גם מובאה זו ב'נוסחא אחרנא'.

6. בכת"י: דמשכיליא.

7. בראשית רבה, פרשה מ"ז.

(ו) מצדיקי הרבים... מאי הרבים, אלין דאתמר עלייהו (יחיד ורבים) הלכה כרבים, דאינון מסטרא דאבהן.

הדרך היא הכללות במדות עולם, החסד והגבורה ותפארת עולם. הבינה, דצדיק דלעילא, היא אישית, וכן היסוד, דצדיק דלתתא, אישיות, של יחיד, צדיק, פרוש, וקדוש. הם מצדיקי הרבים. אבל ההלכה במלכות עולם היא הכללות, כרבים, בג' ראשונות. וזה כלל גדול בתורה ועבודה.

הדרכים הכלליים העולמיים, חסד גבורה תפארת, הן הן תפארת התורה, הנתונה לישראל, בכלל, "ועמך כלם צדיקים"⁸.

[ג]

ורשותא אתיהיב לאלין נשמתין דאתתרכו מאתרייהו בתר קב"ה ושכינתיה לקנא כהאי חבורא.

הכניסה אל הסוד אינה אלא למי שנפרש מן העולם ונתנכר לו, שהיה לו לזר, ואינו מוצא לו בו מנוח, נודד הוא, נע ונד, ברוחו וכנפשו, מבקש לו מפלט ומקום מנוחה, בחכמה עליונה, בחבורים וספרים קדושים, כהאי חבורא, שהוא קן לו.

דאתמר בה כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו⁹. ולית צפור אלא שכינתא דאיהי מתתרכא מאתרהא.

מכאן מתחיל ענין הצפור — שכינתא עלאה ותתאה, עד "הן הן מעשה מרכבה"¹⁰.

פותח בכתוב בפרשת כי תצא, הנקראת בחדש אלול שבו בזמן עוסקים בתקונים, בכתוב "שלח תשלח את האם"¹¹, שבספר הבהיר, דורשה על הבינה¹², כמובא ברמב"ן על התורה¹³. ויש לדרשה רמזית זו, המפורסמת בחכמת הקבלה, זכר

8. ישעיה ס', כ"א.

9. משלי כ"ד, י'.

10. דף ג, א.

11. דברים כ"ב, ז'.

12. הבהיר, ק"ד: "אמר ר' רחומאי מאי דכתיב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, ולא אמר שלח תשלח את האב, אלא שלח תשלח את האם ככבוד אותה שנקראת אם העולם שנאמר כי אם לבינה תקרא" (מהד' הר' מרגליות ירושלים תשי"א, עמ' מה-מו).

13. הפירוש לדברים כ"ב, ו', ושם בשינוי: "בכבוד אותה בינה שנקראת אם העולם". (מהד' הר' שעוועל, ירושלים תש"ך, כרך ב' עמ' תנ"א) ומיוחס ל"מדרשו של רבי נחוניא בן הקנה".

בפרשת שלוח הקן, במסכת חולין, בבעיות המוזרות שם, שאינן מתפרשות אלא ברמז, לבינה העליונה. כמו: "מצא קן בראשו של אדם מהו"¹⁴.

שלח תשלח את האם... את לרבות שכינתא תתאה. האם שכינתא עלאה הה"ד ובפשעכם שלחה אמכם דתרוייהו אתתרכו מאתריהון... חד מבית ראשון וחד מבית שני.

שכינתא עלאה זו הבינה העליונה, שהיא רוח מרוח, והוא רוח הקודש, רוח הנבואה, שהיה בבית ראשון, ונסתלק, ואיננו, למבקשים אותו, ונודדים ומבקשים, ומתפשטים, כנודד ללחם איה¹⁵.

שכינתא תתאה הוא מראה כבוד ה', כאור יקר, המתגלה לעיני כל זכי הראות, וזה היה גם בבית שני. הוא הכבוד הנראה.

"וכבודי לאחר לא אתן, ותהלתי לפסילים"¹⁶. הכבוד העליון, והתחתון הנראה, שנסתלק ונטל, הוא משום שלא יתגלה לאחר, שלא יזלזלו בו, שלא יהי כמו לפסילים.

הערה: 'תהלה' כינוי למלכות, שכינתא תתאה, 'כבוד' הוא כינוי החכמה העליונה, ככתוב: כבוד חכמים ינחלו, והוא רוח, ורוח מרות, בספר יצירה¹⁷.

כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו... מאן דאיהו איש צדיק, דאזל נע ונד מאתריה בשכינתא דאתמר בה ולא מצאה היונה מנוח. דהכי אוקמוה רבנן בזמנא דאתחבר בי מקדשא גזר על בתי הצדיקים דיחרבו, דאזלין כל חד נודד ממקומו. האיש העובד, כצדיק, אינו מוצא לו מנוחה בביתו, בחיי משפחתו, גם כי ימצא טוב, ומה' אשה משכלת¹⁸, ויפק רצון מה¹⁹. נפשו בקרבו פנימה מחפשת, מבקשת, צמאה, עורגת לשכינת אל, וביתו נחרב, שומם, והוא נודד ומתבודד.

מקדם היתה השכינה בעולם, רוח הקודש, הנבואה, היה מקשקש כוזג בעולם²⁰, שטף הבינה היה הולך כנהר, דנגיד ונפיק. וכן היה הכבוד התחתון. בחרבן המקדש נסתלק ונטל כבוד מן העולם, ואין לנו שיעור אלא צדיקי עולם, שהם גופם בית לשכינתא. נשאר הבנים.

14. חולין קל"ט, ב'. דרך הרמז אפיניית — לפי הרב הנזיר — לתכמה העברית המקורית. ראה "קול הנבואה", עמ' ט"ו-כ"ג ובפרט עמ' כ'. "בסתר המדרגה" מאמרי "הגות חב"ד ומשנת הרב הנזיר" עמ' ס'.

15. על פי איוב ט"ז, כ"ג.

16. ישעיה מ"ב, ח'.

17. פרק א' משניות ט-י.

18. משלי י"ט, י"ד וראה משלי ט"ז, כ'.

19. שם ח', ל"ה. י"ח, כ"ב וראה: שם יב, ב'.

20. "שהיתה שכינה מקשקשת לפני כוזג", סוטה ט, ב'.

והצדיק נודד בשכינתא, שבו בנשמתו השכינה, והוא, כשכינתא בו, נודד ומבקש, שאינה נגלית בו, אלא בניצוציה, ולא בגילוייה המלא. הוא נודד ממש, כפרושים המתבודדים ונודדים במדברות.

מי יתנני במדבר מלון אורחים²¹, אעוףפה אשכנה, ארחיק נודד²².

נודד הוא ללחם איה... ולית לחם אלא אורייתא.

כבמסכת שבת, "הנה ימים באים נאם ה' והשלחתי רעב בארץ, לא רעב ללחם, ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דברי ה'²³... דבר ה' זו הלכה... דבר ה' זו נבואה", והיה ביום ההוא "ישוטטו לבקש דבר ה' ולא ימצאו"²⁴. ישוטטו ממש, יהיו נודדים, לבקש דבר ה' זו נבואה, ולא ימצאון.

גם ציפור מצאה בית, בית דנשמעין בו פתגמי אורייתא, דבאתר דאית תמן תורה דאיהו עמודא דאמצעיתא, גם ציפור מצאה בית תמן.

בעלי תורה, הנתונה לכלל ישראל, והמוקף דרכי עולם כלליים, ולא רק אישיים פרטיים ליחיד, הם הם המוצאים מנוחה, בישובו של עולם ובתקונו, "וחסד ה' מעולם... על יראיו"²⁵.

הנודד, המתקשה בעבודה, ולא ימצא צרי לנפשו, המלאה מכאובים, יוסיף דעת בהלכה ואגדה, בכל מקצועות התורה, וימצא מנוח "דבאתר דאית תמן תורה, דאיהו עמודא דאמצעיתא, גם ציפור מצאה בית תמן".

ביצים מארי מקרא, אפרוחים מארי משנה, בנים מארי קבלה... דלית סכלתנו לאשתמודע בשכינתא כאלין מארי קבלה. ואלין עבדין לה דירה ולקב"ה, ופרחין עמה בכל אתר, דאיהי פרחת, כלהו מנדדין עמה בשליחותא דילה, אבל אפרוחין לית גדפין דלהון שלמין דפרחין בהון.

מעוף עליון, בגדפין עלאין, טהורים וקדושים, אף הבינה העליונה, היא למארי קבלה, בהבדל ממארי משנה, בעלי ההלכה הנגלית לחוד, שכנפיהם קצוצות, ונשארים למטה, כאפרוחים, לית גדפין דלהון שלמין.

שלח תשלח את האם והכא לרבות חכמה עלאה, אב האמונה, דאיהי בינה. כצ"ל. והוא כבלוח ל"ב נתיבות חכמה, בהקדמת פירוש הראב"ד לספר יצירה²⁶,

21. ירמיה ט', א'.

22. תהלים נ"ה, ז-ת.

23. עמוס ח', י"א, שבת קל"ח, ב.

24. עמוס ח', י"ב.

25. תהלים ק"ג, י"ז.

26. פירוש המיוחס לראב"ד לספר יצירה (משל ר' יוסף בן ר' שלום אשכנזי), דפוס ווארשא תרמ"ד, י', ב'.

ובספר הקנה²⁷, הנתיב הג' נקרא שכל מקודש, והיא הבינה, והוא יסוד התכמה הקדומה הנקראת אמונה אומן, והוא אב האמונה, שמכחו האמונה נאצלת. סוכה רמיזא לאימא... חושבן סוכה כ"ו ה"ס.

כ"ו הוא תושבן שם ההויה, הנחלק לכ"ו דרכים, בפרטות בספר ברית מנוחה²⁸, הקדמה.

כי עוף השמים יוליך את הקול²⁹. [עוף השמים דאיהו מטטרון, יוליך את הקול].³⁰ קול דקריאת שמע. דאיהו כליל שית יומין דחול ושליט עלייהו. ונטיל ההוא קול ופרח ביה עד עמודא דאמצעיתא... ואיהו קול ה' בהדר עד שית קלין ואיהו שביעאה לון באימא.

מענין לענין הצפור — העוף, שכינתא עלאה במעופה העליון, בגרפין שלמין דילה, שהוא מעוף הבינה העליונה בשיא רומה, הוא הולך ועולה לרום שיא עוז השם בשמעיותו, הקולית, בשמיעת הבינה העליונה.

מטטרון הוא מלאך, שר הפנים, פני העולם הנראה, בצורתו האידיאלית, היא הצורה העולמית הכללית הצפוייה, בהדר תפארתה, המעלה ומרוממת את הנשמה לשמיעה עליונה, שם מקום השר הגדול, שמועיאל כבעץ תיים³¹, מטטרון — ביצירה (הוא מקום הצורה והציור) שמועיאל — בבריאה (הוא עולם הבינה הטהורה).

סוד השם אין מי שיקרב אליו זולתי שלשה, שסימנם זה שמי, והם שמועיאל, מטטרון, יהואל, שלשה מלאכים אלו מגלים סודות השם לנבראים. ברית מנוחה, הקדמה³².

כי משיגים סוד השם בשמיעה קדושה עליונה אלהית, ובצפיה עליונה, של יצירה, שמצטרף להם תכן של הויה אלהית. עיקר המעוף העליון הוא להגיע, אל השמיעה העליונה של קול נועם, המלא הדר, באזן הבינה העליונה, ואיהו קול ה' בהדר³³, קול דקריאת שמע.

27. כשולי ס"י שם כותב הרב הנזיר: "כל הקדמת הראב"ד בס' הקנה, מג-מט", ולא מצאתי המהדורה.

28. מחברו הר' אברהם מרימון הספרדי, ירושלים תשי"ט, ב, ב-ד, ב.

29. קהלת י', כ'.

30. עיבוד של הרב הנזיר לכתובים.

31. עץ חיים, היכל ז' אבי"ע, שער ז' (בסופו), תר"ע (צילום — ירושלים תשכ"ג) צ"ג, ג: "מטטרון מולך בעולם יצירה... שמועאל למעלה ממנו בבריאה וכו'". וראה: הר' ראובן מרגליות, מלאכי עליון, ירושלים תש"ה, פה-פו. "קול הנבואה", עולם הבריאה, עמ' סח-סט.

32. דף ב, ב.

33. תהלים כ"ט, ד'.

מגיעים לשמיעה עליונה זו בחוץ, מחזון פני העולם, בשש קצותיו, דאינון שית קלין, בתפארת שמים וארץ, על ידי שר העולם, מראה הצורה, מטטרון ביצירה.

במעוף עליון על כנפי רוממות העולם הנראה והצפוי, בהתעלותו בחזיון מראה הדר תפארת, מגיעים להשמיעה העליונה, בפנימיות און הבינה, של קול עליון, קול ניגון יובל עולם, ורוממות פני העולם במראה החזון, הוא המתוק המנשא על כנפיו במעוף שיא רומו אל קול דברים. "כי עוף השמים דאיהו מטטרון יוליך את הקול, קול דקריאת שמע".

כי עוף השמים יוליך את הקול קול דקריאת שמע, דאיהו כליל שית יומין דחול. מלאך פני עולם הנראה והצפוי בתפארתו, ביצירה, מוליך ומביא לקול לשמיעת הבינה העליונה, בבריאה, בחידושה, בעולם ההולך ובא. זהו סדר עולם בחול, להגיע מתוך מראה פני העולם הנראה לעולם הבריאה הטהור. זהו דרך החול לקודש. אבל בשבת קודש היחוד העליון בלי אמצעות שר העולם הנראה, כי אם בשמיעה טהורה. "ובגין דא איתקרי מלאך שר הפנים".

ובעל כנפים יגיד דבר, דא צלותא... "איהי דבור... ודא אדנ", קול רכיב בפומי, דא ידו"ד.

הקול המלא הדר נועם עדן עליון פנימי, הוא קלא דלא אשתמע לבר, והוא רכיב, נשא ושורה בקול הדבור, בפה, שמתוכו הוא נשמע, קול רכיב בפומא. הדבור הוא המוריד את הקול הטהור העליון לאויר הארץ, הוא הפועל נפלאות בכחו, בתפלה, ולשמיעת הקול העליון, של גאולה, חירותא עלאה, בקריאת שמע, נסמכת התפילה, בכח הדבור הבוקע בעולם הנראה, ועושה נפלאות בו.

כגוונא דה יאדדונד"י... ועל תרין שמהן אלין אתמר אז ירננו עצי יער.³⁴ כיחוד הקול, של ניגון שיר עליון, טהור, פנימי, דלא אשתמע לבר, עם הדבור, המתגלה לבר, באויר העולם, הוא סוד היחוד הכללי העליון, יחוד קב"ה ושכינתיה יחוד שמים וארץ, העולם העליון בתפארתו והעולם הזה, שמתוכם, כבהמית עצי יער, נשמע קול הדר ורנה, ועל תרין שמהן אלין של תפארת עולם עליון ותחתון, אתמר "אז ירננו עצי יער".

דעל יד שליחא דה מתיחדין בשית יומי דחול, אבל כיומא דשבתא... לא מתיחדין ע"י שליח אלא בצדיק חי עלמין.³⁵

34. דברי הימים א', ט"ז ל"ג.

35. דבור-מתחיל זה שייך למהדורה שנייה של השיעורים (אלול, תרפ"ו) ומקומו אחרי ד"ה "כי עוף השמים יוליך את הקול, קול דק"ש וכו'", לעיל, בענין ימי החול מול השבת, והאחרתיו כדי לשמור על רצף הפירוש.

כשבת היחוד בחיות העליונה, ביסוד חי העולמים, והחיות היא כלי אמצעי, בלי מלאך. ויסוד מכוון לבינה, שעולמה — הבריאה³⁶.

ושבת היא עולם הבא, שהולך ובא, הוא עולם הבריאה, והחידוש התדירי, ושבת היא אות הברית, יסוד החיות, ממקור חי העולמים, והכל חד.

*

סוד היחוד הוא יחוד שמות אדנות והויה, כיחוד קול ודבור. שמיעת קול ניגון שיר אל וגילוי בעולם, כקול דקריאת שמע, ודבור, דצלותא, הפועל, הוא סוד היחוד, כמעשה מרכבה, ומשמיעת קול ניגון הבינה העליונה, בקול דק"ש ודיבור דצלותא, ויחודם בשמות הקודש, במעוף גדפין עלאין, עולה למעשה ממרכבה, שענינה שמיעת קול ניגון שיר, של שמות הקודש, במעוף כנפי החיות. וענה מלאך משמיא ואמר הן הן מעשה מרכבה, והיו מתקבצין מלאכי השרת כבמזמוטי חתן וכלה.

מעשה מרכבה הוא עשיית המרכבה על ידי היחוד, ומעשה המרכבה הוא סוד היחוד, שהוא סוד הזיווג, שלמלך ומטרוניא, שכנינתא, כבמזמוטי חתן וכלה.

[ד] כוונות

דבכל אזכרה... ובכל ממלל צריך לכוונא דבור באדנ"י. קול בידו"ד וליחדא לון כחדא ביחודא.

הדבור, שבו כלול ציור וענין מסוים, הוא מצומצם ומוגבל, ואינו אומר הכל, אף לא כל הרעיון הפרטי, הכלול בו, במלואו, שהוא נשמע בקול ניגון מילולי בנועם טעמי, וניגון הקול, הטהור מציור מסוים, והמלה בנועם עדן לאין סוף, מתיחד עם הציור המסויים בדבור.

כך נחית קב"ה בקריאת שמע, אתמר בחיון ואשמע את קול כנפיהן³⁷ בעשר מיני הלולים, בשיר פשוט דאיהו י' כתר כפול דאיהו י"ד חכמה ובינה, משולש בידו"ד דאיהו חסד גבורה תפארת מרובע בידו"ד דאיהו נצח הוד יסוד מלכות.

בקריאת שמע, בכונה, במעוף המחשבה, באזני הבינה, נשמע קול ניגון עניני חיות הקודש, כל ספירה וספירה בנועם עדן טעמה המיוחד לה, כשיר חדש, שיר ממש.

שיר פשוט, קול דק מן הדק, עדין וערב, כראש וסוף הכל, ברום מעלה, כבניגון שבו מחליקין, בשיר הלולים, איהו כתר, נקודה אחת, י'.

שיר כפול, שני קולות דק ועבה, ראשון ושני, משפיע ומקבל, שומע ועונה, כתרין

36. השווה: "...בחכמה הפנימית, שבת עולם הבריאה, מצור מחצב הבינה, והנשמה, גם היא מעולם הבריאה והבינה, והיא נדבקת וחיה בעולם הבא" (פירוש מאמר חמישי בכוזרי, י' בסתר המדרגה, עמ' פ"ד).

37. יחזקאל א', כ"ד.

רעין דלא מתפרשין דא מן דא, חכמה ובינה. משולש — הרמוניא, חסד גבורה תפארת, מרובע — קוורטט.

הא נחית לגבה צריך לקשרא ליה בהדא, וליחדא לון ביחודא חדא, בגין דלא יהא פרח מינה.

שמיעת השיר העליון בנועם עדנו של היחוד העליון, במעוף המחשבה העליונה, אינה תדירית. העולם הגדול בתפארתו, המתגלה בשירה העליונה, בקול דקריאת שמע, חוזר ונעלם, ומסתלק, וצריך לקשרו, "בגין דלא יהא פרח".
וזה על ידי המצוות בכלל, ובפרט התפילין.

שהעולם היצירי הציורי מתקשר ומתיחד עם העולם המעשי, הוא כסוד יחוד קב"ה ושכינתיה, בנגלה.

*

פרטי כוונות התפילין

וכל קשר איהו מסטרא דאת י'.

הקשר, המעשי, הוא רק כנקודה של החכמה העליונה, כרמז אליה, וכניצוץ הימנה, שהיא קשורה, ומתגלית בזאת.

ג' שמות התפילין:

ידו"ד — ארבע פרשיין דתפילי...

דנ"י — ד' בתי דתפילי.

אדי"ד אשר אדי"ד מלגאו דתפילי. בכל אחד אזכרות דתפילין... ודא אימא עלאה. בית זה מלכות, הנגלה, הנראה, המעשי. הפרשיות, הפנים הוא הויה, שם העולם העליון של קב"ה, הרי יחוד קב"ה ושכינתיה.

ופנימיאה, ביחוד הוא הבינה עליונה, שסודה שם העתיד לבוא, "אהיה אשר אהיה"³⁸, ששם העתיד לבוא "אהיה", הוא לבינה.

תפלי דמרי עלמא... על רישא דעמודא דאמצעיתא.

עיקר כוונת התפילין הוא סוד הבינה העליונה, הרובצת על תפארת העולם. הוא סוד תפילין של ראש, דמוחין.

כסי לה אימא בגדפהא דאינון רצועין דתפלי.

אתפשטותא דה' עלאה עד הוד, לקמן ח'.

וקשרין ליה ישראל בשכינתא תתאה, בתפלין דיד.
בתפלין של יד הוא באתר הפעולה של מעשה המצוות, שהיא המדרגה
התחתונה, הראשונה במעלות, לקשר וליחד עלאה ותתאה.

*

שמע ישראל... שיר אל.
השמיעה הפנימית של קול ניגון שיר אל באזני הבינה הפנימית הוא סגולת
ישראל בעצם שמו וליה אמרין שמע ישראל³⁹.
"שיר אל, שיר משמאלא, שיר דלוים. אל מימינא דכהני, עמודא דאמצעיתא
ישראל כליל תרוויהו. חכמה נחית בכרכתא דכהניא מימינה... אימא נחית בקדושה
דליואי משמאלא..."

וחבורא דתריין שמהן צריכין בחשאי ורזא דמלה בעמדם תרפנה
כנפיהן⁴⁰... בצלותא דעמידה חיוון תרפנה כנפיהן דלא למשמע בהון קלא, דתמן קול
דממה דקה, קדש הקדשים... בגין דתמן קאתי מלכא.
עבודת השמיעה העליונה של ניגון שיר קול עליון, בקריאת שמע, וסמיכתה
לדבורא דצלותא, הפועל נפלאות בגזרת צדיק ח"י עלמין, עבודה זו עובדים בחשאי,
בלחש, בשתוק. הקול החצון דאישתמע לבר, לגבי אתערותא דההוא קלא דלא
אשתמע לבר, קול ניגון פנימי, ערב, עדין נעים, דק, קול דממה דקה, בנועם שיר
עליון, קודש הקדשים, שבו מתגלה החכמה והבינה העליונה, ביסוד תפארתן, אשרי
הזוכה לשמוע.

[ח]

קום יחזקאל נביאה לגלאה אלין מראות, דאתמר בהון ודמות החיות מראיהם
כגחלי אש⁴¹ בנקודי אורייתא וטעמי דאורייתא, דעליהו דאתוון נאמר ודמות החיות
מראיהם כגחלי אש אלין אינון נקודין, בוערות כמראה הלפידים אלין טעמי.
מעניין עשיית המרכבה, של היחוד, דקב"ה ושכינתיה, בקול ודבור דקריאת שמע
ותפילה, עולה למעשה מרכבה, לדרש פרק [א' ב] יחזקאל, כשהוא מצטיין בזה
שמהפך ומעלה מראות החזיון למנגינות הקול: "מראיהם כגחלי אש... אינון
נקודין... כמראה הלפידין אלין טעמי".
חזון המראה, כאור זהר הרקיע, בתקונים, גם הוא עולה בקול נועם טעמי השיר
והניגון, ושומעין את הנראה.

39. ראה "קול הנבואה", עמ' כ"ה, עמ' קל"ה.

40. יחזקאל א', כ"ה.

41. שם שם, י"ג.

מכאן עלית מעשה מרכבה בקול שמות הקודש, ביסודותיו, האותיות, הנקודין והטעמין, ברזא דאתוון נקודין וטעמין.

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע⁴², והמשכילים אלין אתוון, יזהירו אלין נקודין... כזהר אלין טעמי.

כבריש הזוהר⁴³, והמשכילים יזהירו אתוון ונקודי, כזהר נגונא דטעמי, הרקיע, אתפשטותא דנגונא.

ושכינתא כלילא מכולהו, עלה אתמר היא מתהלכת בין החיות, דאינון חיון עלאין דנקודי דטעמי, וחיון תתאין דנקודי דאתוון.

העליון, העיקר, הוא הניגון, ניגונא דטעמי, שהוא מקום השיר העליון, של בינה עילאה, כשיר חדש, של יובל, ושם היא שכינתא עלאה, שמנגנת תמיד. (ר"ח).

אתריה הם נקודי דאתוון, קול ההברה, הקול המתובר לאותיות, לדבור, זוהי חיות תתאה דאזלא בתר חיות עלאה, הנגון.

ובריש הזוהר⁴⁴, והמשכילים יזהירו, כגונא דתנועי דטעמי דמנגני, ובנגונא דלהון אזלין אבתריהו אתוון ונקודין, כד ניגונא פסיק אינון לא נטלין.

סגולתא לעילא תלת חיוון עילאי, דרמיזין י"י... ואינון י' מלך י' מלך י' ימלך. ענין שירת הבינה העליונה, תוכן ענין קול ניגונה, הוא עולם העתיד לבוא, עולם הבא, ההולך כבר ובא, היה הוה ויהיה כאחד.

אינון תלת חיוון עלאין, דרמיזי באת י', אות העתיד. י' מלך י' מלך י' ימלך, בהוה עבר ועתיד כאחד. (באור מהר"א)⁴⁵.

אנפי תלת חיוון עלאין דאינון חסד גבורה תפארת. משם, ממקום השירה העליונה, של עולם היוכל, הם החסדים הגדולים, והגבורה והתפארת.

ולתתא סגול דאינון חיוון תתאין, אנפי נצח יסוד והוד, דרמיזין ביברכ"ך יא"ר יש"א.

ומשם, ממקום קול הניגון העליון, שהוא סוד השם, השמעיל, הניגוני, בצרופי

42. דניאל י"ב, ג'.

43. מהר"ר מרגליות, ירושלים ת"ש, ט"ו, ב, כדילוגים.

44. שם.

45. ד"ה "דרמיזין י' י' י", ביאור ר' אברהם בן הגר"א, תרכ"ז, ד, ב-ה, א: "זהם [היודיין] ד.ש.]. רומזים על עבר הוה ועתיד וזהו והייתם לי סגולה אוצר קיים לנצח".

קולותיו, בנעימות ערן לאין סוף, היא הברכה, שפע הברכה, כברכת כהן גדול ביום הכפורים.

הברכה היא להמשיך ולהשפיע מעולם העתיד לבוא לעולם שהולך כבר ובא. תלתי יודי"ן, אותיות העתיד, ביברכך, יאר, ישא, ולכן ברכת כהנים בקול ובשיר, מעולם השיר, של הבינה העליונה, למקום הברכה כנגונא דטעמי, דבתריה אזלין נקודין ואתוון.

הערה: ובג' אחרונות, שהן כנגד נצח הוד יסוד, עבודה בנצח, מודים בהוד, ושלום היסוד, היא ברכת כהנים.

נקודה דאמצעייתא חיה ששמה אדם.

הנקודה האמצעית, המרכזית, שאליה פונים ומתכוונים, העולם העליון, של הבינה העליונה, הטהורה, והמדות המעשיות גם יחד, הנקודה התיכונית, המתווכת, ומחברת עלאה ותתאה, שעליה הם שוכנים, הוא האדם. נקודה דאמצעייתא חיה ששמה אדם, דשכינתא שורה עליו.

ורזא דתלת חיוון תתאין עלייהו איהו קא רמיז, ויהי בשלשים שנה⁴⁶ ועל נקודה דאמצעייתא... ברביעי.

מראות החיוון הגדול של השמים הנפתחים, בגילויים גדולים ונוראים, המגלים רזי עולם, וסתרי מועד כל חי. סוף סוף כל זה היה מכוון לעולם האדם, לגלות ישראל בשעבוד מלכיות, כל היום דוה⁴⁷, והוד נהפך למשחית, מתלת חיוון תתאין, בשלשים שנה.

ברביעי דאיהו ארבע אנפי אדם, חכמה עלאה כ"ח מ"ה דאתמר ביה דמות כמראה אדם עליו מלמעלה.

החכמה העליונה של עולם הבינה, הטהורה מכל ציור ומכל מהות, היא כוללת בכח, אם לא בפעל, כל ציורי עניני מהות עולם האדם. ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה, במקום שאין כל ציור ומהות כי אם בכ"ח מ"ה. "והשם בעצמו הוא מ"ה גימטריא אד"ם" (הגר"א)⁴⁸.

ואי תימא דרזא דא חזא יחזקאל, לא הוה אלא דמות דאלין חיוון ולא דחזא חיוון... ולא החיות ממש.

מראות אלהים שחזה יחזקאל היו מראות אור ממש, שתזה דמות אנפין, בעולם היצירה והצורה, ומתוך דמות החיות נשמע הענין העליון של החיות, ברזא דאתוון נקודין וטעמין, בבריאה ואצילות.

46. יחזקאל א', א'.

47. איכה א', י"ג.

48. ביאור הגר"א (מהד' לעיל הע' 45), ד"ה "חכמה עלאה", ה', א

"בספירן דבריאה חותמא דמלכא, ובספירן דיצירה ובמלאכין דאינון חיוון ציורא דחותמא".

העלאת מראות מעשה מרכבה למנגינות הקול, השמי, השמעי, אינה שוללת את מראות אור החזיון ממש, דבאמת חזה הנביא מראות אור, צורות דיצירה, שהן כמעבר, המשלי, דרגא, לעולמות העליונים.

דבספירן דאצילות איהו דיוקנא דמלכא ממש, ובספירן דבריאה חותמא דמלכא ובספירן דיצירה, ובמלאכין דאינון חיוון, ציורא דחותמא בשעוה.

דבבקות האלהית העולמית, האצילית, אצל ה', שם היא החיות האלהית העצמיית, שהיא נשמעת בכריאת הבינה העליונה, שעולים אליה במראות אור עולם היצירה, כדרגא ומעבר, מעלמא שפלה.

ואני בתוך הגולה על נהר כבר⁴⁹, דא נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי ורבו רבוון דמלאכיא קדמוהי יקומון... וביה טבלין נשמתין בהאי נהר דינור מזוהמתן דמזוהמתן בעלמא שפלה.

בשטף אור האש, נהר דינור, דיצירה, הולך ונמשך מרחובות הנהר של עולם הבינה הבוראה, ההולך ובא כבר, שכמעבר אליו הוא עולם היצירה, של תפארת הצורות, כמראות המלאכים, וביה טבלין נשמתין מזוהמתן בעלמא שפלה.

מאי כבר דא מטטרוון רכב לעמודא דאמצעיתא... בדיוקנא דצדיק יסוד עלמא דאיהו נהר דינור⁵⁰.

וברעיא מהימנא, חלק ג', רמ"ז⁵¹. ואני בתוך הגולה, בתוספת ו' הוא נהר צדיק חי עלמין. ונהר יוצא מעדן דא בינה, נהר דנפיק מינה דא ו', דאתפשט בשית ספיראן עד צדיק. מאי כבר, כ' כתר, ב' בינה, ו' ראשית חכמה.

אמנם מראות החזיון בנבואה, ככל צורה דיצירה, בעולם התפארת, אך בהשתלשלות לעולם העשייה, בגילוי מלכות, הכל מיסוד חיות הצדיק, בנצח והוד, מקום הנביאים. וכל נבואתם מצד מראה בחלום מצד הצדיק.

ובתקונים, שעוסקים במעשה מרכבה בעולם העשייה, ככמספר קטן, מדבר בגילויי הבינה ביסודה, חיות הצדיק, נהר כבר מעולם שהולך ובא כבר איהו נהר חי הצדיק מח"י עלמין.

כבר... רכב לעמודא דאמצעיתא... ואיהו רכב אש⁵²... כליל שתין רבוא מרכבות.

49. יחזקאל א', א'.

50. שורה זו קודמת לשורה הראשונה.

51. פרשת פנחס, ההפניה למהדי מרגליות, שם עמ' א'.

52. מלכים ב', ב', י"א.

במספר קטן כליל צדיק, שיתין — שש קצוות, דאתפשט בשש ספיראן עד צדיק. ומסטרא דצדיק חי עלמין הוא כליל י"ח רבוא מרכבות והיינו רכב אלקים רבותים אלפי שנאן⁵³... תרי שאינן.

המראות, וחזיונות הצורות הקדושות, כאנפי המלאכים, מתפארת עולם היצירה, כשהם יורדים ומתגלים בחיות הצדיק, בשעת עליית נשמתו בקדושה, בתפילה, בח"י עלמין, ביסודם הם כוללים כל ספירות העולמים. אך כאן, מצד מסוים, כיון שירדו, הן לקויות, חסרות הספירות העליונות, תרי שאינן. י"ח, גם י' וגם ח'. ומזה כל העילוי וההתנשאות של תפלת ישראל.

אשתארו תמני סרי אלפי דנחתין עם מטטרון לקבלא י"ח ברכאן דצלותין דישראל, לסלקא לון קמי קב"ה בח"י עלמין... ברכות לראש צדיק. עד כאן דבר ברוא דצדיק, מט"ט, רכב-כבר, ומכאן חוזר לפי סדר הקרא בפירוש מעשה מרכבה, לגלאה מראות המרכבה בנקודין.

נפתחו השמים... ואראה מראות אלקים, חמש⁵⁴. אור דיומא קדמאה לקבל ה' קדמאה, כלילא מחמש אור, דאיהו אַאָאָאָאָ — פתוחי חותם קדש לה'.

האורות⁵⁵, שבמראות, הם כאותיות, מפותחות בחותם, הנשמעות בנקודין, באזן הבינה העליונה, ה' קדמאה, ונקודין אילין סלקין אלדים, הוא שם הקודש המיוחד לבינה.

אורות מראות החזיון, כתפארת היצירה, באים ומופיעים מקול הברת ניגון הבינה, בהוית הבריאה. ה' הבינה משם ה' נקודין. כבספירין דיצירה דאינון ציורא דחותמא בשעוה, וספירן דבריאה חותמא דמלכא, הן הן פתוחי חותם.

חידוש עיקרי זה, ניסוח מראות המרכבה בסוד האותיות הנקודות והטעמים, בא מתוך חיות של שמיצה פנימית עליונה, כגילוי. אך יש לזה גם יסוד לימודי, והוא הרחקת הגשמות שבצורות המרכבה, שבאותיות ונקודין וטעמים, אין מקום לטעות זו.

53. שם ס"ח, י"ח.

54. יחזקאל א', א'.

55. הקטע הראשון (אלול תרפ"ה) חופף במידה רבה לקטע השני (אלול תרפ"ו) בגין שינויי הנוסח הובאו שני הנוסחים בזה אחר זה.

56. מכאן מבאר הרב הנזיר את השמות בדרך פשט.

מה שמובע במפורש, יחזקאל נביאה, קום משנתך לגלאה מראות דאתגליין לך
דכלהו לגבך בארח סתים ובאתגליא, באתגליא ציורין, אבל בסתימו דעינין ההוא
דלית ליה דיוקנא, ואפילו מכל דיוקנין דאחזי נביאי.

וכל חד אחזי ידו"ד.

תוכן ענין קול הברת ניגון הבינה העליונה בחידוש הבריאה, והיא העולם הבא,
כשם קודש ההויה של העתיד לבוא, אהי"ה.

ושבע נצוצי דנקודי... לקבל שבע כוכבי לכת (וחד רקיע תמינאה לון).
הנקודה, כניצוץ, ככוכב, הקו המתפשט, כרקיע, קמץ — ניצוץ ברקיע, ככוכב
ברקיע. הלשון, ניצוץ ורקיע בנקודין, בספר ברית מנוחה.

*

הששה דרגין ביראת אלהים אין כאן מקומם, והחסרון בחיבור ניכר לפנייהם,
"ואיהו ממלא כל עלמין ואיהו אסחר" והסיום אחר הדרגים, "ואיהו ממלא כל
עלמין ואיהו אסחר לכל סטריין"⁵⁷.